

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 9 ta' April, 2024.

Numru 8

Rikors numru 233/12/2 SM

**Island Bunker Oils Limited (C-29787) u b'digriet tas-6 ta' Marzu
2023 Island Oils Holdings Limited (C-30677) giet awtorizzata
tassumi l-atti tal-kawża minflok is-soċjetà Island Bunker Oils
Limited (C-29787)**

v.

Mediterranean Offshore Bunkering Company Limited (C-6052)

Il-Qorti:

1. Permezz ta' żewġ kuntratti, l-attriċi kellha ftehim li taħżen żejt u gass fil-faċilitajiet tal-konvenuta. Iż-żewġ kuntratti huma datati 30 ta' Ottubru 2010, wieħed li jirregola ż-żamma ta' Fuel Oil u l-ieħor Gas Oil. Dawn il-kuntratti ġew estiżi biex ikopru sal-31 ta' Mejju 2011.

2. Fis-26 ta' April 2011, meta kienu sejrin jiskadu l-kuntratti, il-konvenuta rċeviet ordni ta' waqfien mill-MEPA f'ċertu operat tagħha. Il-konvenuta għalhekk ma setgħetx tkompli tonora l-obbligi kuntrattwali tagħha.

3. Eventwalment il-prodott maħżun kien trasferit taħt id-direzzjoni tal-MEPA lejn post ieħor u kien baqa' biss il-*bottom stock*. It-trasferiment beda jsir bejn l-10 u l-24 ta' Mejju 2011. Gie rtirat kollu fl-20 ta' Ottubru 2014.

4. Permezz ta' din il-kawża, l-attriċi qiegħda tfittex lill-konvenuta għad-danni. Il-konvenuta teċċepixxi l-forza maġġuri u fi kwalunkwe każ eżenzjoni mir-responsabilità għad-danni *in forza* ta' klawwola 17(e) tal-kuntratti.

5. B'sentenza tal-4 ta' Mejju 2017, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ċaħdet l-eċċezzjonijiet tal-konvenuta u kkundannatha tħallas US\$1,229,365.55 bħala danni.

6. Il-konvenuta appellat mill-isemmija sentenza bl-aggravji li l-Ewwel Qorti:

- (1) Iddeċidiet fuq konsiderazzjonijiet fattwalment u legalment żbaljati.
- (2) Naqset li tapplika l-liġi Ingliża fid-determinazzjoni tal-ħtija u fil-kamp tad-danni.
- (3) Ikkalkulat id-danni ħażin.

L-ewwel aggravju

7. L-Ewwel Qorti rraġunat hekk dwar iċ-ċirkostanzi li fihom inġareġ l-Avviż ta' Twaqqif mill-MEPA:

“11.1. Illi l-kontendenti kellhom relazzjoni kummerċjali kontrattwali a bazi ta' zewg (2) kuntratti t-tnejn (2) datati t-30 ta' Gunju, 2010, (ara foll 7 u 19), liema kuntratti gew estizi *ai termini* ta' zewg (2) ittri t-tnejn datati l-24 ta' Marzu, 2011, (ara foll 30 u 31);

11.2. Illi permezz tal-estensjoni indikata fil-paragrafu precedenti, il-perjodu kontrattwali bejn il-partijiet gie estiz biex ikopri l-perjodu bejn l-1 ta' Marzu, 2011, u l-31 ta' Mejju, 2011, (ara foll 30 u 31);

11.3. Illi l-operazzjoni kummerċjali bejn il-kontendenti kienet tkopri l-hazna u l-irtirar ta' zejt u gass importat mis- socjeta` rikorrenti fil-facilitajiet tas-socjeta` intimata u mill-istess;

11.4. Illi permezz ta' Ordni ta' Waqfien datat il-25 t'April, 2011, l-Awtorita` ikkoncernata responsabbli mill-ambjent, waqfet lis-socjeta` intimata milli tkompli topera l-facilitajiet taghha ghat-taghbija, hatt u trasferiment ta' zejt mill-“*barges*”, cattri, u tankijiet tal-istess socjeta`, jew li ssahhan l-istess tankijiet, (ara foll 69 u 33);

11.5. Illi konsegwentement, is-socjeta` intimata waqfet tonora l-obbligi kontrattwali taghha fuq riferiti favur is- socjeta` rikorrenti;

11.6. Illi jirrizulta li qabel mal-Awtorita` *de quo* hadet il-pass drastiku fuq riferit, (ara paragrafu numru hdax punt erbgha, (11.4.), aktar qabel), kien hemm diskussjonijiet bejn l-istess Awtorita` u s-socjeta` intimata biex din tal- ahhar tiehu l-mizuri mehtiega biex tindirizza l-problema tal-irwejjah li kien hemm fid-dintorni tal-istess facilitajiet li kienu ilhom jigu riskontrati sa mill-2003, (ara foll 269);

11.7. Illi ghalkemm f'dawn id-diskussjonijiet kienu gew ukoll esplorati diversi mizuri ohra biex b'xi mod, tigi mmitigata s-sitwazzjoni, s-socjeta` intimata ma jirrizultax li hadet xi passi f'dan ir-rigward, (ara foll 270);

11.8. Illi kien konsegwenti ghal din l-inattivita` tas-socjeta` intimata u ghall-irwejjah nocivi riskontrati, li l-Awtorita` finalment kellha tagixxi, (ara foll 270);

11.9. Illi jirrizulta li kien biss fid-29 t'April, 2011, (allura erbat (4) ijiem wara l-Ordni ta' Waqfien), li s-socjeta` intimata accettat u kkonfermat li kienet ser tiehu dawk il-mizuri mehtiega biex tirrorimedja s-sitwazzjoni li kienet holqot, (ara foll 90);

11.10. Illi wara li inhareg l-imsemmi Ordni ta' Waqfien, is- socjeta` rikorrenti setghet biss tirtira u tutilizza l-prodotti li kien ghad kellha maqbudin fl-impjanti tas-socjeta` intimata biss f'okkazzjonijiet specifici u sporadikament, (ara foll 987);

Ikkunsidrat:

12. Illi jirrizulta in effetti illi rizultat tal-Ordni ta' Waqfien rilaxxat mill-Awtorita` *de quo*, (ara foll 69), kontra s-socjeta` intimata, l- istess socjeta` ma setghetx tkompli twettaq l-obbligi kuntrattwali taghha fir-rigward tas-socjeta` rikorrenti stante li ma setghetx topera aktar l-impjanti u l-makkinarji li kellha fir- rigward;

13. Illi dan l-Ordni ta' Waqfien fil-fatt kien l-ahhar att ta' saga shiha li kienet qed tizviluppa naxxenti minn irwejjah nocivi li kienu qed jirrizultaw mill-istess impjanti imhaddma mis-socjeta` intimata;

14. Illi f'dan ir-rigward jirrizulta li kien hemm diskussjonijiet ghaddejnin bejn l-Awtorita` u s-socjeta` intimata rigwardanti dawn l-irwejjah nocivi li jirrizultaw li kienu bdew jigu osservati sahansitra mill-2003, (ara foll 269);

15. Illi ghalkemm tul dan il-perjodu kollu kienu gew diskussi diversi mizuri biex tigi b'xi mod mitigata jew rizolta s-sitwazzjoni li zviluppat, jirrizulta li mill-2003 sal-25 t'April, 2011, meta eventwalment inhareg l-Ordni ta' Waqfien, ma kien sar assolutament xejn daparti tas-socjeta` intimata nonostante l- effetti nocivi riskontrati fl-inhawi, (ara foll 269 u 270), u l-istess socjeta` intimata qatt ma stallat l-apparat riparattiv mehtieg;

16. Illi konsegwenza tal-mizura drastika riskontrata s-socjeta` rikorrenti ma setghetx tiehu lura l-prodotti taghha li kienu mahzuna fil-facilitajiet tas-socjeta` intimata;

17. Illi jirrizulta li kien biss fid-29 t'April, 2011, (data li ovvjament tigi sussegwenti ghall-hrug tal-Ordni ta' Waqfien fuq riferit), li s-socjeta` intimata finalment accettat u ikkonfermat li kienet ser tiehu dawk il-mizuri mehtiega biex tipprova tindirizza s- sitwazzjoni li zviluppat, (ara foll 90);

18. Illi jirrizulta ghalhekk li s-socjeta` intimata damet sew ma hadet il-mizuri mehtiega li ssolvi l-problema naxxenti mill-hrug ta' fwar b'riha qawwija u nociva mill-impjanti taghha stante li jirrizulta li implimentat il-mizuri korrettivi fuqha imposti mill- Awtorita` biss fl-2014 – abundantement tliet (3) snin wara l-hrug tal-Ordni ta' Waqfien fuq riferit, u hdax- (11) il sena wara li kienet riskontrata l-problema tal-irwejjah nocivi l-ewwel darba, (ara foll 1016);

19. Illi di piu` jirrizulta wkoll li s-socjeta` rikorrenti giet awtorizzata tirriprendi z-zjut u gassijiet proprjeta` taghha mill-impjanti tas- socjeta` intimata biss fl-2014 ghalkemm jirrizulta li dawn setghu facilment gew rilaxxati fl-2011, (ara foll 1015)";

8. Dwar l-eċċezzjoni tal-forza maġġuri l-Ewwel Qorti rragunat hekk:

"26.3. Illi l-klawsola 20 tal-istess kuntratti tistabbilixxi s- segwenti:

"Neither Lessor nor Lessee shall be liable in damages or otherwise for any failure or delay in performance hereunder other than obligation to make payment, where such failure or delay is caused by *force majeure*, being any event occurrence or circumstance reasonably beyond the control of that party, including without prejudice ... restrictions imposed by any governmental authority ...";

-omissis-

26.8. Illi *di piu`* is-socjeta` intimata ssostni wkoll...:

26.8.1. Illi kienet surpriza li inhareg l-Ordni ta' Waqfien *de quo*;

26.8.2. Illi ma kellha l-ebda obbligu li tapplika ghal xi permess partikolari fir-rigward;

26.8.3. Illi lanqas ma kellha taghmel xi arrangamenti korrettivi fl-operat taghha;

26.8.4. Illi l-Ordni ta' Waqfien in dizamina kien lil hemm mill-kontroll taghha;

26.8.5. Illi dejjem operat in konformita` mal-ligi;

26.8.6. Illi ssostrni li qatt ma irceviet xi avviz bil- miktub li jekk ma tikkonformax ma xi struzzjonijiet tal-Awtorita`, din kienet ser tirrilaxxa Ordni ta' Waqfien fil-konfront taghha;

26.8.7. Illi l-unika raguni ghalfejn waqfet tipprovdi s- servizzi taghha lis-socjeta` rikorrenti kienet naxxenti mill-Ordni ta' Waqfien *de quo*;

-omissis-

27. Illi ghandu jkun pacifiku li l-Ordni ta' Waqfien in dizamina li kien ir-raguni principali ghaliex il-partijiet jinsabu fis-sitwazzjoni prezenti, in effetti hi mizura naxxenti minn operat impost minn awtorita` governattiva fit-termini tal-klawsola 20 fuq riferita, (ara paragrafu numru sitta u ghoxrin punt tlieta, (26.3.), aktar qabel);

28. Illi pero`, jigi immedjatament sottolineat li nonostante dan, ma jistax jinghad li l-Ordni ta' Waqfien *de quo* kienet cirkostanza li kienet: "reasonably beyond the control of that party."

29. Illi jirrizulta debitament assodat li l-Ordni ta' Waqfien inhareg mill-Awtorita` wara li l-Awtorita` u s-socjeta` intimata kienu ilhom inutilment snin shah fi trattattivi biex tkun rimedjata s- sitwazzjoni tal-irwejjah nocivi riskontrata, (ara foll 270);

30. Illi l-Awtorita` *de quo* kienet qed tesigi li s-socjeta` intimata tindirizza din is-sitwazzjoni billi tintroduci mizuri mitiganti billi tistalla l-apparat mehtieg biex tigi rizolta l-problema riskontrata;

31. Illi jirrizulta li minhabba l-inattivita` tas-socjeta` intimata riskontrata f'dan ir-rigward l-Awtorita` *de quo* kienet finalment:

"...kostretta tohrog l-*istop orders* in kwistjoni ghaliex il- problema tal-irwejjah ma kienitx qed tigi indivizzata mill-MOBC", (senjatament is-socjeta` intimata), (ara foll 270);

32. Illi in effetti, sal-mument meta iddepona il-*Manager* responsabbli mill-permessi ambjentali fi hdan l-Awtorita` *de quo*, (il-31 ta' Jannar, 2013), il-mizuri rikjesti mill-Awtorita` biex tindirizza s-sitwazzjoni in dizamina b'mod definittiv kienu ghadhom ma gewx stallati b'mod permanenti mis-socjeta` intimata, (ara foll 270);

33. Illi *di piu`*, *stante* li jirrizulta debitament assodat li kien hemm diversi diskussjonijiet u korrispondenza kopjuza bejn l- Awtorita` in dizamina u s-socjeta` intimata fir-rigward, l-istess socjeta` intimata kienet konsapevoli tal-problema ta' natura socjali li kienet qed tohloq fid-dintorni tal-imhazen taghha, (ara foll 84);

34. Illi nonostante din il-konsapevolezza, xorta wahda jirrizulta li injorat l-indikazzjonijiet lilha moghtija mill-Awtorita` biex timplimenta l-mizuri mehtiega biex ma tkunx aktar ta' inkonvenjent u ta' periklu ghas-sahha ta' kull min ikun kostrett ikun fil-vicinanze tal-imhazen taghha;

35. Illi ghalhekk din il-qorti hi sodisfatta li kien minhabba l-intransigenza taghha fir-rigward, b'disdenn ghall-inkolumita` fizika tal-persuni involuti, li l-Awtorita` finalment, wara snin ta' prevarikazzjoni, awtorizzat il-hrug tal-Ordni ta' Waqfien in dizamina;

36. Illi f'dan ir-rigward issir referenza ghall-artiklu 86 (1) tal-Kap 504 tal-Ligijiet ta' Malta li jghid:

“jekk ikun jidher lill-Awtorita` li attivita` tkun qed titwettaq minghajr l-ghoti ta' permess ... jew tkun xort'ohra tmur kontra d-dispozizzjonijiet ta' dan l-Att jew ta' regolamenti li jinhargu taht dan l-Att, l-Awtorita` tista' tohrog ordnijiet biex twaqqaf lil kull persuna li tkun qeghda twettaq attivita` bhal dik”;

37. Illi ghalkemm ovvjament japplika l-principju “*ignoranza iuris neminem excusat*” jirrizulta pacifiku wkoll li *stante* li s-socjeta` intimata kienet topera fi stat kwazi monopolistiku fis-suq in dizamina, hu wkoll prezunt li kienet ben konsapevoli bil-fakolta` tal-istess Awtorita` li tohrog Ordni ta' Waqfien bhal dak in dizamina, Liema Ordni *del resto*, gia` kien statutorjament kristallizzat;

-omissis-

39. Illi di piu`, kif isosstni l-espert *ex parte* prodott mis-socjeta` rikorrenti, biex tirnexxi d-difiza tal-forza magguri, wahda mill-kundizzjonijiet kumulattivi li jridu jigu sodisfatti hi li: “There were no reasonable steps that could have been taken to avoid or mitigate the *force majeure* or its consequences” (ara foll 279);

40. Illi *stante* li dan l-element indikat fil-paragrafu precedenti hu nieqes, allura d-difiza tal-forza magguri sollevata mis-socjeta` intimata ma tistax tirnexxi;

41.0. Illi minn ezami tal-fatti prodotti jirrizulta fir-rigward is-segwent:

41.1. Illi s-socjeta` intimata kienet taf bil-problema tal-irwejjah nocivi in dizamina;

41.2. Illi l-Awtorita` kienet f'diskussjonijiet maghha biex timplimenta b'urgenza dawk il-mizuri necessarji;

41.3. Illi *nonostante* it-trapass ta' zmien ezagerat riskontrat, is-socjeta` intimata baqghet ma hadet l-ebda mizura kawtelatorja;

41.4. Illi għalhekk kienet din l-inattività tas-socjeta` intimata fuq perjodu ta' snin li wassal, fl-ahhar, għall-mizura regolatorja li finalment inharget fil-konfront tagħha”.

9. L-appellanti ssostni li kuntrarjament għal dak li kkonkludiet l-Ewwel Qorti, l-Avviż ta' Twettiq ma nħarigx tort tagħha; għaliex kienet topera skont il-liġijiet vigenti u l-permessi neċessarji. Skontha, il-provi juru li nħareġ b'mod preventiv u għal għarrieda. L-Avviż kien ukoll dirett lejn l-operazzjonijiet tal-attriċi appellata. L-intiża mal-MEPA kienet li l-*upgrading* isir minn min jirbaħ it-*tender* fil-proċess ta' privatizzazzjoni li kienet għaddejja minnu l-konvenuta appellanti. L-attriċi appellata kienet taf b'dan għaliex ipparteċipat fil-proċess.

10. Lill-Ewwel Qorti rriżultatla li l-Avviż inħareġ wara snin ta' trattattivi bejn il-MEPA u l-appellanta biex tirrimedja l-irwejjaħ noċivi li kienet tipproduċi;¹ li l-appellanti injorat dawn it-talbiet minkejja li kienet taf bil-problemi soċjali li dawn l-irwejjaħ kienu qegħdin jikkawżaw fl-inħawi.²

11. Il-privatizzazzjoni kienet ittentata fis-sena 2008³, snin qabel l-akkadut u għalhekk is-sottomissjoni li l-appellanti kellha ftehim verbali mal-MEPA fis-sens li min jirbaħ it-*tender* jjeħu l-miżuri ta' prevenzjoni hu, anke jekk titwemmen, hija irrilevanti għaliex l-*istop notice* nħarget snin wara li l-privatizzazzjoni ma seħhitx.

¹ Para. 30 u 31 tas-sentenza.

² Pra. 33 tas-sentenza.

³ Fol. 874.

12. Kuntrarjament għal dak li ssostni l-appellanti, it-tniġġiż tal-arja ċertament ma kienx attività skont il-liġi; u t-talbiet persistenti mill-MEPA biex l-appellanti tiegħu l-passi meħtieġa biex timmitigahom ma jistgħux jitqiesu bħala *optional*. L-appellanti jisqqu li qabel ma ħarġet l-*istop notice*, il-MEPA ma ħarġet l-ebda twissija formali. B'danakollu, l-Ewwel Qorti qieset li ma kienx jinħtieġ twissija formali biex ikun prevedibbli li fi żmien jew ieħor il-MEPA tiegħu passi kontra l-appellanti biex twaqqaf it-tniġġiż.

13. L-attriċi pparteċipat fl-offerta bħala parti minn konsorzju u, fi kliem iċ-*chairman* tal-*privatisation unit* l-informazzjoni li ngħatat lil dawk interessati li jagħmlu offerta “setgħet ma kintix kollha”.⁴ Għalhekk m'hemmx prova li l-attriċi kienet taf bil-problema. Anke kieku dan kien il-każ, l-attentat ta' privatizzazzjoni kien sar, kif ġja` ngħad, snin qabel ma nħarġet l-*istop notice*.

14. Għalhekk jirriżulta lil din il-Qorti li l-appellanti bniet dan l-aggravju billi pittret rakkont skorrett tal-fatti anke billi injorat fatti importanti, u attakkat il-konklużjoni li waslet għaliha l-Ewwel Qorti, ibbażata fuq il-fatti kollha kemm huma, li kellu jkun prevedibbli li f'xi żmien jew ieħor il-MEPA setgħet toħroġ *stop notice* biex twaqqaf it-tniġġiż li l-appellanti kienet qed

⁴ Fol. 874.

toħloq fl-ambjent tal-inħawi. Jekk l-appellanti setgħetx evitat li joħroġ l-*istop notice*, u jekk kellhiex tissupponi li setgħet toħroġ l-*istop notice*, huma deduzzjonijiet mill-kumpless kollu tal-fatti akkwiziti li l-Ewwel Qorti għamlet biex tikkonkludi li kien hemm forza maġġuri.

15. Skont il-prattika ta' din il-Qorti, li issa ilha paċifikament stabbilita għal għexieren ta' snin, xogħliha bħala tribunal ta' reviżjoni mhuwiex *sic et simpliciter* li tiddikjara jekk soġġettivament taqbilx mad-deduzzjonijiet li l-Ewwel Qorti siltet mill-fatti li ġew stabbiliti waqt is-smiġħ tal-kawża quddiemha. Hemm parametri li fil-limiti tagħhom, imħallfin differenti jistgħu legittimament ma jaqblux ma' xulxin. F'dan it-territorju, id-deċiżjoni tal-imħallef hija waħda finali u inskrutinabbli. Normalment din il-Qorti ta' reviżjoni ma tindaħalx sakemm ma tkunx sodisfatta li l-konklużjoni li waslet għaliha l-Ewwel Qorti saret barra mill-parametri li fihom huwa possibbli li jkun hemm nuqqas ta' qbil raġonevoli.

16. Xogħol din il-Qorti hu li tara jekk l-imħallef skonfinax ruħu minn dan it-territorju. Hija tifli l-korrettezza tal-eżerċizzju ta' evalwazzjoni jew ta' ġudizzju; jekk l-imħallef ikkonformax ruħu mal-prinċipji li bihom dik id-diskrezzjoni kellha tiġi eżerċitata. Inkella jekk id-deċiżjoni tiegħu hijiex kompletament żbaljata b'tali mod li l-ebda imħallef raġonevoli ma kien jasal għaliha.

17. Mhux biżżejjed li l-appellanti tinvoka ċerti provi parzjali u tiskarta oħrajn. Lanqas li għas-sintesi tal-materjal probatorju kompleksiv

magħmula mill-Ewwel Qorti tittanta tikkonvinċi lil din il-Qorti birielaborazzjoni personali tagħha tal-provi.⁵ Meta l-appellant jattakka l-valutazzjoni tal-Qorti huwa jixhet fuq spallejh il-piż li juri fejn dik il-valutazzjoni hija inadegwata, inkongruwa jew illoġika. L-evalwazzjoni tal-Ewwel Qorti li ma kienx hemm bżonn ta' twissija formali qabel toħroġ l-*istop notice* wieħed jista' jaqbel jew ma jaqbilx magħha, iżda ċertament mhix irraġonoveli u taqa' fit-terren diskrezzjonali riżervat esklussivament għall-imħallef tal-fatti.

18. Ma jirriżultax fil-każ preżenti li l-appellant wera li l-Ewwel Qorti naqset li tieħu qies ta' xi fatturi rilevanti, jew li waslet għall-konklużjoni manifestament inaċċettabbli; għal deċiżjoni li l-ebda qorti ma setgħet raġonevolment tasal għaliha; jew li hija perversa jew irrazzjonali. Wisq inqas li waslet għall-konklużjonijiet tagħha fuq premessi legalment jew fattwalment żbaljati, kif sottomess fl-ewwel aggravju.

19. Dan appartli li fi kwalunkwe każ, din il-Qorti taqbel mar-raġunament tal-Ewwel Qorti li wassalha biex tikkonkludi li f'dan il-każ jirriżultaw l-elementi kollha li jikkostitwixxu l-forza maġġuri.

It-tieni aggravju

20. It-tieni aggravju hu li l-Ewwel Qorti naqset li tapplika l-liġi Ingliża għad-determinazzjoni tal-ħtija u d-danni.

⁵ Emanuel Cauchi v. Michael Zammit 15.07.2009 Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri).

- Il-liġi Ingliża dwar il-forza maġġuri

21. Kemm l-attriċi kif ukoll il-konvenuta ppreżentaw *ex parte* rapporti ta' esperti dwar il-liġi Ingliża. Id-determinazzjoni ta' liġi barranija hija, skont il-prinċipji tad-dritt internazzjonali privat kif applikati f'Malta, kwistjoni ta' fatt. Il-Qorti għażlet li temmen bħala l-iktar verżjoni verosimili dwar il-qagħda tad-dritt Ingliż dwar il-forza maġġuri dik tal-espert tal-attriċi appellata, li biex tissussisti jrid jiġi ppruvat li "*there were no reasonable steps that could have been taken to avoid or mitigate the force majeure or its consequences*".⁶

22. Mhux il-każ, kif sottomess f'dan l-aggravju, li l-Ewwel Qorti naqset li tapplika l-liġi Ingliża dwar il-forza maġġuri, imma li għażlet il-verżjoni tal-liġi Ingliża tal-espert tal-attriċi u mhux dik tal-espert tal-konvenuta. Fl-añħar mill-añħar, m'hemm xejn x'wieñed jiċċensura f'din l-għażla tal-Ewwel Qorti.

- Klawsola Numru 7

23. Inserit f'dan l-aggravju hemm ilment li proprjament huwa aggravju separat u distint – li l-Ewwel Qorti injorat Klawsola numru 7 tal-kuntratti, li skontha "*title and risk in the products tendered... shall all times remain vested with the lessee.*" Din il-klawsola iżda trid tinqara flimkien mal-

⁶ Fol. 279.

klawsoli l-oħrajn tal-kuntratt. Ibda biex, li kieku l-partijiet kellhom l-intenzjoni li kull riskju jkun a karigu tal-attriċi, ma kienx ikun hemm ħtieġa għall-klawsola li teżenta lill-konvenuta minn kull responsabilità fil-każ ta' forza maġġuri. Ma tistax teżenta mir-responsabilità li min m'għandux responsabilità. Imbagħad Klawsola numru 17(d) tindennizza lill-attriċi għal kwalunkwe *“loss or damage to the products... except where arising as a direct result of the negligence of the lessee, its servants, or agents”*, filwaqt li Klawsola numru 17(e) tindennizza lil kull parti minn danni li jkunu *“indirect or consequential”* ħlief kif provdut fil-kuntratt. Apparti dawn il-klawsoli, il-konvenuta kellha diversi obbligi biex tħares il-prodotti maħżunin għandha. Il-prodotti kienu a riskju tal-attriċi biss sa fejn il-konvenuta tonora l-obbligi kuntrattwali tagħha. Fi kwalunkwe każ skont il-liġi Ingliża kuntratt ma jistax jiġi nterpretat b'mod li parti tkun tista' tieġu vantaġġ minn xi ħaġa ħażina li tagħmel hi stess:

“It is a general principle of construction that prima facie it will be presumed that the parties intended that neither should be entitled to rely on his own breach of duty to obtain a benefit under the contract”.

It-tielet aggravju

24. Permezz ta' dan l-aggravju, l-appellanti tattakka l-likwidazzjoni tad-danni (i) minħabba li huma *“indirect or consequential”* u għalhekk esklużi mill-kuntratti bejn il-partijiet (ii) subordinatament Deloitte & Detouche li ġew imqabbdin mill-attriċi biex jikkalkulaw id-danni użaw kriterji ta' kalkolu

żbaljati u (iii) fuq uħud mill-irjus tad-danni ma ġewx prodotti provi suffiċjenti.

25. Qabel xejn tajjeb li din il-Qorti tfakkar li l-Ewwel Qorti għalkemm huwa minnu li straħet fuq il-metodoloġija ta' komputazzjoni ta' Deloitte & Detouche mqabba mill-attriċi, min-naħa l-oħra hija m'aċċettatx b'mod għami l-irjus tad-danni kollha reklamati mil-attriċi. Għalhekk minn dan l-aspett hija żgur li ma naqsitx milli teżercita sewwa d-diskrezzjoni tagħha. Hija ddeċidiet kif ġej:

	Deskrizzjoni	Stima \$	Deċiżjoni tal-Qorti
1	Telf fil-valur tal-prodotti maħżuna	724,550	aċċettat
2	Telf ta' profit minhabba negozju mitluf	377,598	aċċettat
3	Spejjeż żejda ta' kunsinna f'faċilitajiet alternattivi	52,029	rifjutat
4	Talba għal demurrage	116,819	rifjutat
5	Merkanzija li għada miżmuma minn MOBCOL	497,676	Wara nota ta' riduzzjoni mnaqqas għal \$94,313
6	Imghax	25,336	aċċettat
7	Spejjeż oħra (incidentals)	7,508	aċċettat
	Total:	1,801,516	\$1,229,365.55

- danni indiretti

26. (i) Bejn iż-żewġ esperti, il-Qorti aċċettat l-opinjoni ta' Brian Michael Isola, l-espert dwar il-liġi Ingliża mqabba *ex parte* mill-attriċi appellata, billi rraġunat hekk:

“B. Rigward id-Danni rikjamati mis-socjeta` rikorrenti:

44. Illi f'dan ir-rigward is-socjeta` intimata tinvoka l-klawsola 17(e) tal-kuntratti fuq riferiti, liema klawsola tghid is-segweni, (ara foll 11 u 25);

“Except as otherwise provided herein neither party shall be liable to the other for indirect or consequential damages resulting from or arising out of this agreement including without limitation loss of profit or business interruption howsoever same may be caused”;

45. Illi min-naha taghha s-socjeta` rikorrenti tistrieħ fuq il-klawsola 17 (d) tal-istess kuntratti biex fuqha tibbaza t-talba taghha għad-danni minnha mitluba, liema klawsola tghid, (ara foll 11, 24 u 25):

“Lessor shall hold harmless, indemnify and keep indemnified lessee ... against all liability for injury... loss, damage, claims, costs and expenses arising directly or indirectly from lessor's actions in the receipt, storage or delivery of the products except where arising as a direct result of the negligence of lessee...”;

46. Illi għandu jkun pacifiku minn ezami tar-rizultanzi *in atti* li l-vertenza in dizamina ma tirrigwardax danni konsegwenzjali jew indiretti *stante* li l-kawza tal-istess, kif ġa` assodat aktar qabel, hi naxxenti mill-inattività` immani riskontrata fir-rigward, daparti tas-socjeta` intimata;

47. Illi għalhekk hi l-klawsola 17 (d) fuq in parti riprodotta li hi applikabbli għas-sitwazzjoni in dizamina;

48. Illi jirrizulta pacifikament assodat li d-danni kkagunati lis-socjeta` rikorrenti huma rizultat dirett tal-inattività` tas-socjeta` intimata tul perjodu ta' snin meta *nonostante* li xprunata mill-Awtorita` in dizamina biex tagixxi fl-interess tal-gid komuni biex ma tibqax tkun ta' pregudizzju serju għal kull min ixomm u jassorbixxi l-irwejjah nocivi in dizamina, baqghet inadempjenti”.

27. L-appellanti tiċċita lill-espert tagħha Gregory Robin Kahn li jirreferi għall-każ Inġliż **BHP v. British Steel plc** fejn intqal li klawsola simili bħal 17(e) kienet biżżejjed biex teskludi kull responsabilità għal danni minnhabba *loss of business/profit* li jirrizultaw minn dewmien fl-eżekuzzjoni ta' kuntratt. Ma tghidx l-għala l-Ewwel Qorti kellha tippreferi l-verżjoni tal-

espert tagħha pjuttost milli dik tal-espert tal-attriċi appellata bħala l-verżjoni t-tajba tal-liġi Ingliża, u wisq inqas l-għala l-għażla li għamlet l-Ewwel Qorti kinitx tant irragonevoli li l-ebda ġudikant razzjonali ma kien jagħżilha.

28. Brian Michael Isola, l-espert imqabbad mill-attriċi, jitratta fid-detta⁷ il-frażijiet “*indirect loss*” u “*consequential loss*”. Jgħid li l-Qorti tal-Appell (Ingliża) qalet ripetutamente li dawn ifissru l-istess ħaġa meta wżati fi klawnsoli kuntrattwali. Ćjoè “*not arising in the usual course*” kif imfissra fit-tieni parti ta’ ***Hadley v. Baxendale***. B’kuntrast ma’ dan, *direct loss* ifisser telf imġarrab “*in the ordinary course of things*” skont l-ewwel parti ta’ ***Hadley v. Baxendale***. Telf dirett huwa prevedibbli u mhux remot iżżejjed; min-naħa l-oħra, min jikser il-kuntratt iwieġeb għal telf indirett jew konsegwenzjali jekk kien jaf biċ-ċirkostanzi speċjali meta jkun sar il-kuntratt. Anke jekk id-distinzjoni bejn danni diretti u danni indiretti kienet soġgetta għal ċerta kontroversja, l-espert jiċċieta s-sentenzi l-iktar riċenti tal-Qorti tal-Appell li fihom stabbiliet ripetutamente li kemm telf dirett kif ukoll telf indirett jistgħu jinkludu, skont il-fatti tal-każ partikolari, id-danni fiżiċi, telf ta’ qligħ, telf ekonomiku bla limitu, kif ukoll ħsara lir-reputazzjoni jew *goodwill*. Wara analiżi dettaljata, l-espert jikkonkludi li sa fejn it-talbiet tal-attur huma validi, jaqgħu taħt *direct loss* abbażi tal-ewwel parti ta’ ***Hadley v. Baxendale***.

⁷ Fol. 284 *et seq.*

29. Din il-Qorti ma tarax għalfejn għandha tindañal fid-diskrezzjoni użata mill-Ewwel Qorti li ppreferiet l-analiżi wiesa' u bbilanċjata tal-espert Isola fuq dik tal-espert Kahn li bbaża l-opinjoni tiegħu fuq sentenza waħda.

30. Kuntrarjament għal dak li tippretendi l-appellanti, ma jirriżultax li l-*loss of profit jew business* huma esklużi mill-kuntratti rilevanti.

- Kalkoli mhux ibbażati fuq actual sales

31. (ii) Dwar l-ilment li l-Ewwel Qorti qagħdet b'għajnejha magħluqa fuq Deloitte & Detouche li użaw kriterji żbaljati, inkwantu mhumiex ibbażati fuq *actual sales* imma biss *sales enquiries*; huma bbażati fuq spekulazzjonijiet u assunzjonijiet.

32. Id-danni huma appuntu minħabba nuqqas ta' bejgħ u allura din il-Qorti ma tistax tifhem kif l-appellanti tippretendi li l-attriċi kellha tipprovdi figura fuq bejgħ attwali. Raphael Aloysio, li ffirmar-rapport ta' Deloitte, spjega⁸ li "*in order to assist in the quantification of the loss of profit emanating from the above mentioned loss of sales, we examined the company's sales order requests for bunker deliveries during the period*

⁸ Rapport a fol. 37.

and compared them to historical conversion ratios in order to estimate the estimated drop in sales". Dak li għamlet id-Detouche hija approssimazzjoni xjentifika bbażata fuq il-figuri storiċi. Altru milli spekulazzjoni.

33. Tassew li r-rapport ta' Deloitte huwa *ex parte* u l-Ewwel Qorti għażlet li tistrieħ fuqu. B'danakollu, rapport b'hal dan huwa wkoll prova li l-Ewwel Qorti setgħet tiegħu konjizzjoni tagħha. Dan iktar u iktar billi r-rapport ikopri terren ta' negozju li diffiċli wieħed li mhux espert tal-industrija u tal-*accountancy* jifhem, inqas u inqas li jikkalkula, it-telf ta' profitti. L-Ewwel Qorti lanqas kellha tal-inqas il-konfort ta' rapport *ex parte* da parti tal-konvenuta fir-rigward. Lanqas kien hemm talba għall-ħatra ta' espert tal-Qorti. Bla dubju konxja minn dan in-nuqqas, l-appellanti talbet f'dan l-istadju tal-appell li tippreżenta rapport *ex parte* tagħha redatt minn Ernest & Young. Talba li għet miċhuda għaliex in-nuqqas kien tal-konvenuta li setgħet – u messha – ppreżentatu fil-proċedura tal-prim'istanza.

34. Għalhekk din il-Qorti ma tarax għalfejn għandha tiddiskosta ruħha mill-konklużjonijiet tal-Ewwel Qorti dwar din il-metodologija ta' komputazzjoni tat-telf ta' profitti.

35. F'parti oħra ta' dan l-aggravju l-appellanti tilmenta li:

“L-istess espert Inġliż tas-soċjeta` appellata jammetti wkollilli hemm possibilita`illi fil-kalkolazzjoni tad-danni min-naħa tal-appellata hemm kalkolazzjoni doppja fejn dak li jirrigwarda t-telf tal-valur tal-prodott u t-telf tal-valur fuq il-kummerċjalizzazzjoni u għalhekk jidher li hemm nuqqas ta' ċertezza legali fuq dawn il-kapi ta' danni allegatament sofferti mis-soċjeta` appellata”.

36. Dwar din il-parti tal-aggravju, l-appellata, fir-Risposta tal-Appell tagħha, ma tikkumentax.

37. Biex tinftihem aħjar din il-parti tal-aggravju, tajjeb tiġi riprodotta s-silta sħiħa fejn l-espert dwar il-liġi Inġliża tal-appellata esprima l-opinjoni li jista' jkun hemm kalkolazzjoni doppja li għaliha tagħmel riferenza l-appellanti:

“(ii) Loss of profit on lost business – US\$377,598

83. This head of loss is advanced on the basis that:

(a) The product already stored at the facility when the Stop Order was issued could not be on-sold; and

(b) Further product could not be delivered to the storage facilities and so the Plaintiff was not able to sell those to their customers both of which led to a general drop in sales activity.

84. I consider that the claim for loss of value of the stored product for US\$724,550 puts the plaintiff into the financial position it would have been if the Defendant had fulfilled his contractual obligations relative to this product. It would be most unlikely recovery of actual lost profits could be made whilst also seeking a loss for fall in value or “market price versus contract price” (i.e. claim head no 1 above).

85. Therefore a further claim should not be made for the product recovered of 417.80 m.t. Gas Oil and 14,626.99 m.t. fuel oil under claim head no. 1 above. The calculation of US\$377,598 should delete these amounts and be predicated on (b) i.e. the further product that could not be delivered to the storage facilities and which led to a loss in sub-sales and/or loss of user profits. The drop of volume product fuel oil of

12,900 tonnes, upon which the larger part of the claim is made, is cancelled out by the fact that damages are already recovered in the preceding claim for 14,626,99 m.t. fuel oil. Subject to recalculation by Deloitte, in my opinion, this would result (at best) in a claim that could only be made for the difference between the Gas Oil constituting the drop (2,178 tonnes) less the 417.80 m.t. Gas Oil recovered under claim head no. 1 above”.

38. L-appellanti tirrimarka li l-espert “ammetta” l-possibilità ta’ kalkolazzjoni doppja. Din il-kelma forsi mhix għalkollox felici fil-kuntest tal-kultura ta’ “*fairness*” Ingliża, li skontha Brian Michael Isola, għalkemm espert *ex parte*, ma rrelatax bħala espert parzjali jew partiġġjan, imma b’mod oġġettiv u bbilanċjat, kif ukoll b’lealtà lejn il-Qorti.

39. Fil-fehma ta’ din il-Qorti, l-Ewwel Qorti ma messhiex injorat dan il-kumment hekk importanti tal-espert tal-attriċi stess. Tassew li minnha jirriżulta li l-parti l-kbira tal-ammont tad-danni taħt dan ir-ras hija dduplikata. Isola jissuġġerixxi rikalkolazzjoni minn Deloitte fuq il-kriterji mfasslin minnu fil-bran tar-rapport tiegħu suċċitat. A skans ta’ iktar dilungar, din il-Qorti sejra takkorda *arbitrio boni viri* kwint (1/5) tal-ammont ta’ US\$ 377,598 likwidat minn Deloitte, jiġifieri US\$75,519.6.

- *bottom stock*

40. Dwar il-*bottom stock*, l-Ewwel Qorti rraġunat hekk:

51.5. Telf rigwardanti l-“*Bottom Stock*” taz-Zejt:

51.5.1. Illi dan il-*“bottom stock”* jirrizulta li ma giex rilaxxat mit-tankijiet tas-socjeta` intimata lis- socjeta` rikorrenti;

51.5.2. Illi kif isosstni l-istess espert legali riprodott mis-socjeta` rikorrenti dan il-kap jirrigwarda vertenza separata mill-kwistjoni tal-Ordni ta' Waqfien u tas-sospensjoni tas-servizz taht il- kuntratti in dizamina, (ara paragrafu 103 a foll 293);

51.5.3. Illi l-ammont involut hu ta' *USD497,676.00* (ara foll 293);

51.5.4. Illi f'dan ir-rigward is-socjeta` intimata tistrieħ fuq il-klawsola 7 tal-kuntratti in dizamina, (ara foll 8 u 20), li tiritjeni li hu l-*“exemption clause”*;

51.5.5. Illi skont l-istess espert tas-socjeta` rikorrenti din il-klawsola partikolari:

“... will be construed against the Defendant (*contra proferentem*)”

u għalhekk ma tezonorax lis-socjeta` intimata mir-responsabbiltajiet tagħha għad-danni favur is-socjeta` rikorrenti, u dan għaliex, (ara foll 294 paragrafu 106):

Illi l-hazna u l-konsenja taz-zejt tas-socjeta` rikorrenti kien l-iskop principali tal-obbligazzjonijiet tas- socjeta` intimata;

Illi l-periculum involut jirrigwarda t- telf jew dannu kkawzat lill-prodott involut;

Illi s-socjeta` intimata naqset li tipprova li kien hemm xi dannu fir-rigward izda li l-ammont ta' stokk involut kien semplicement mizmum abbużivament mis-socjeta` intimata u li tieghu s-socjeta` rikorrenti qed titlob ir-risarciment;

Illi l-fatti fuq esposti fir-rigward ma jaqghux taht il-klawsola ezentiva fuq riferita;

Illi s-socjeta` intimata għandha l- obbligu, bhala depozitarja, li tiritorna l-ammont intier ta' zajt

51.5.5.vi.

51.5.5.vii.

51.5.5.viii.

51.5.5.ix.

51.5.5.x.

depozitat għandha, u sta għaliha li tipproduci dik il-prova li permezz tagħha turi li tkun effettwat tali konsenja fl-interrezza tagħha;

Illi ghalhekk is-socjeta` intimata ma tistax tistrieħ fuq il-klawsola 7 fuq riferita;

Illi in effetti hawn *si tratta* ta' nuqqas tas-socjeta` intimata milli tiritorna dan il-*"bottom stock"* lis- socjeta` rikorrenti kif hi kienet obbligata li tagħmel skont il- kuntratti in dizamina;

Illi skont in-nota ta' riduzzjoni tas- socjeta` rikorrenti datata l-5 ta' Novembru, 2014, (ara foll 906), jirrizulta li l-istess socjeta` irtirat ammont ta' prodott ekwivalenti għal **USD403,362.45**;

Illi konsegwentement id-danni riskontrati m'għadhomx ikunu dawk originarjament minnha rikjamati ta' USD497,676.00, (ara foll 293), izda id-differenza bejn it-tnejn, senjatament (**USD94,313.55**);

Illi konsegwentement, din il-qorti hi sodisfatta li s-socjeta` rikorrenti pprovat dan il-kap izda li l-ammont lilha dovut mis-socjeta` intimata hu għalhekk dak indikat fis-sotto-paragrafu precedenti rizzultanti min- nota ta' riduzzjoni fuq riferita";

41. L-appellanti ssostni li l-istokk li ġie rtirat fis-sena 2014 kien *bottom stock* li mhux kummerċjabbli; diffiċli jitbattal; kien responsabilità tal-appellata.

42. Din il-Qorti taqbel mal-appellata li wieġbet fir-Risposta tal-Appell tagħha li dan l-istokk mhuwiex differenti mill-istokk l-ieħor; la għandu natura differenti u lanqas hemm xi obbligi differenti mill-partijiet. L-obbligu tal-appellanti kien li tiritorna l-istess kwantità u kwalità ta' żejt; dan setgħet tagħmlu b'žejt li ma kienx fit-tankijiet. B'ittra ġudizzjarja tal-5 ta' Awwissu 2014⁹ l-appellanti nfurmat lill-appellata li kienet f'pożizzjoni li tiritorna ż-žejt u din hi ammissjoni li ma kinitx ħalliet lill-appellata tirtirah qabel.

⁹ Fol. 922.

43. Dan l-aggravju qiegħed jiġi miċħud ukoll.

- Interessi

44. Iż-żewġ esperti dwar il-liġi Ingliża jaqblu dwar il-baži li fuqha l-Qrati Ingliži jakkordaw l-imgħax mal-għoti tad-danni.¹⁰

45. B'danakollu, l-appellanti tilmenta li kif qal l-espert tagħha dwar il-liġi Ingliża:

“13.37 ... Deloitte are incorrect in calculating interest on the value of the ‘detained’ oil which was released in May 2011 for the period during which it was prevented from being released... The claim under item 1¹¹... would stand as full compensation for the losses under that category. Interest would not be payable in respect of the same period for which the Plaintiff received damages for loss of value.”¹²

46. L-appellata ma twieġeb xejn dwar dan l-aggravju. M'hemm xejn x'jindika lill-Qorti li din il-fehma mhijiex konformi mal-liġi Ingliża. Fil-fehma tal-Qorti, dan ir-raġunament huwa wkoll loġiku għaliex l-interessi fuq il-kapital huma danni u d-danni m'għandhomx jingħaddu darbtejn.

47. Għalhekk is-somma ta' \$US25,336 interessi, għall-perjodi li fihom il-merkanzija kienet maqbuda, mhijiex dovuta.

¹⁰ Isola a fol. 295, Kahn para 13.35 a fol. 960.

¹¹ L-espert qiegħed jirreferi għal “loss of value of stored products” – US\$724,550.

¹² Para. 13.27 tal-affidavit quddiem l-Ewwel Qorti.

48. Rigward l-imgħax barra mill-imsemmija perjodi, minkejja l-applikazzjoni tal-liġi Ingliża għall-kuntratti, l-attriċi talbet “l-imgħax legali mid-data tan-notifika tal-ittra interpellatorja kontra s-soċjeta` konvenuta” b’riferenza għall-ittra uffiċjali ppreżentata fil-5 ta’ Lulju 2011¹³ u notifikata fl-14 ta’ Lulju 2011 għall-ammont ta’ \$1,940,568.62. L-Ewwel Qorti akkordat “l-imgħaxijiet kif dedotti mis-soċjeta` rikorrenti mid-data tal-ittra uffiċjali tal-5 ta’ Lulju 2011 sad-data tal-effettiv pagament”. Ma sar l-ebda appell minn din il-parti tas-sentenza. Għalhekk għandha tibqa’ applikabbli, s’intendi fuq l-ammonti dovuti.

- Spejjeż addizzjonali

49. L-appellanti tilmenta¹⁴ li dwar dan il-kap ta’ danni ġew esebiti biss fatturi u dokumenti simili mingħajr ma ngħatat prova ta’ ħlas, apparti li kien hemm xi dokumenti li juru dati li jmorru lil hinn minn wara li ħarġu l-prodotti in diżamina - Lulju 2011 li ġew injorati mill-Ewwel Qorti.¹⁵

50. Dwar dan l-appellata ma twieġeb xejn fir-Risposta tal-Appell tagħha.

¹³ Fol. 43.

¹⁴ Ara l-aħħar paragrafu ta’ paġna 26 tar-Rikors tal-Appell.

¹⁵ Dok FP 15 sa FP 29 ippreżentati mal-affidavit ta’ Francis Portelli.

51. Din il-parti tal-aggravju hija waħda valida. Kull parti għandha ġġib l-aħjar prova, u bla dubju f'dan ir-rigward l-aħjar prova hija dik tal-ħlas permezz tar-riċevuti relattivi. Prova kellha tkun faċilment disponibbli għall-attriċi iżda li ma saritx.

Decide

52. Għal dawn il-motivi, il-Qorti qiegħda tilqa' *in parte* l-aggravji għar-raġunijiet u bil-mod fuq spjegat u għaldaqstant tvarja s-sentenza tal-Ewwel Qorti billi tirriduċi d-danni għas-somma ta' tmien mija u erbgħa u disgħin elf, tliet mija tnejn u tmenin Dollaru Amerikan, u sitta u sittin ċenteżmu (US\$894,382.66); bl-imgħax legali fuq l-ammont ta' tmien mitt elf, u disgħa u sittin Dollaru Amerikan, u sitta u sittin ċenteżmu (US\$800,069.66)¹⁶ mill-14 ta' Lulju 2011 (data tan-notifika tal-ittra uffiċjali fuq imsemmija) u fuq l-ammont ta' ħamsa u disgħin elf, u tliet mija u tlethax-il Dollaru Amerikan (\$95,313) mill-10 ta' Ottubru 2014¹⁷ sad-data tal-eventwali ħlas effettiv; filwaqt li tikkonferma l-bqija tal-istess sentenza.

¹⁶ 724,550 + 75,519.6

¹⁷ Fol 906.

53. Konformement mal-Art. 223 tal-Kap 12, l-ispejjeż sew tal-ewwel istanza sew tal-appell jiġu sopportati inkwantu għal kwart ($1/4$) mill-attur u tliet kwarti ($3/4$) mill-konvenut.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
rm